

Järjestöjen check-list maakunnan sote-valmisteluun

Alkuperäinen lähde: Varsinais-Suomen sote-uudistuksen valmistelun järjestöjen intressiryhmän checklist sote- ja maakuntauudistuksen valmistelua varten, 21.5.2018

Järjestöjen toiminnalla tarkoitetaan tässä listauksessa **yleishyödyllistä**, usein veikkausvoittovaroilla ja kuntien avustuksella toteutettavaa hyvinvointia ja terveyttä edistävää toimintaa. **Järjestöjen palveluntuotannolla** tarkoitetaan järjestöjen **myytäviä**, ei-avustettavia **palveluita**, joiden ostajina voivat olla esim. julkinen sektori, yritykset ja yksityiset asiakkaat.

Samalla toimijalla voi olla sekä yleishyödyllistä että palvelutoimintaa, mutta julkista avustusta voi saada vain yleishyödylliseen toimintaan. Palvelujen tuottaminen ja yleishyödyllinen toiminta pitää erottaa selkeästi toisistaan kirjanpidossa. Järjestöille ei tule yhtiöittämisveloitetta.

Järjestöt toimivat paikallisella, alueellisella ja valtakunnallisella tasolla. Uudistuksessa on varmistettava, että sekä kunnat että maakunnat tekevät yhteistyötä järjestöjen kanssa sekä avustavat järjestötoimintaa.

Sosiaali- ja terveysministeriö nimitti helmikuussa 2018 Sydänliiton pääsihteerin Tuija Braxin arvioimaan järjestöjen ja muun kolmannen sektorin toimintaedellytyksiä uudessa sosiaali- ja terveydenhuollon mallissa. Selvityksen väliraportti julkaistiin toukokuussa ja tämän listauksen tavoitteenasettelussa on hyödynnetty ko. raporttia. [Linkki väliraporttiin.](#)

Tiivistelmä tavoitteista ja toimenpiteistä

- Maakuntien ja kuntien on nimettävä vastuutaho sekä hyte-työhön että järjestöyhteistyöhön. (Braxin raportti, kohta 1.2.c.)
  - Maakuntaan tulee perustaa järjestöjen, kuntien ja maakunnan virallinen yhteistyöfoorumi: järjestöneuvottelukunta.
  - Maakuntaan tulee nimetä järjestökoordinaattori (järjestöneuvottelukunnan sihteeri), jonka tehtävänä on järjestöjen toiminnan ja maakunnan *hyte-toiminnan ja sote- ja kasvupalveluiden (yhdyspinnat)* tunnistaminen ja yhteensovittaminen sekä yhteistyön kehittäminen ja seuranta.
- Maakuntien ja kuntien valtionosuuksissa on erillinen kannustin tehdä hyte-työtä. Tämän kannustimen ns. hyte- indikaattoreihin on lisättävä sote-järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö. Jokaiseen maakuntaan on osana hyte-kertomusta laadittava julkinen lista maakunnassa tunnistetuista järjestölähtöisistä hyte-toiminnoista. (Braxin raportti, kohta 2.1.8 loppuosa)
  - Alueellisessa hyvinvointikertomuksessa on oltava lista järjestölähtöisistä hyte-toiminnoista.
  - Maakunnan HYTE-jaostossa/toimielimessä on oltava sote-järjestöjen edustus.
- Järjestöjen on osattava jatkossa arvioida oikein oman hyte-toimintansa luonne joko markkinalähtöisenä palveluna tai järjestölähtöisenä toimintona. Maakunnan on senkin

tunnistettava edellä kuvattu jako, mutta mikä vielä tärkeämpää, *roolinsa sote-palvelumarkkinoiden rajojen ja rajapintojen määrittäjänä*. (Braxin raportti, kohta 2.2.c)

- Maakunta määrittelee yhteistyössä sote-järjestöjen kanssa kuuluvatko seuraavat järjestöjen toiminnot/palvelut hyte-toimintaan vai sote-palveluihin ja kuuluvatko ne kunnan vai maakunnan yhteistyövastuulle:
  - Ensitieto, vertaistuki, toiminnalliset ryhmät, erityisryhmien päivätoiminta, kuntoutuspalvelut (myös sosiaalinen kuntoutus), omaisten neuvonta ohjaus ja tuki sekä vapaapäivät, järjestöjen yleinen arkea tukeva neuvonta ja ohjaus (kun henkilöllä esim. jo diagnosoitu sairaus, mutta toiminta ja palvelut tulevia haasteita ennaltaehkäisevää)
  - Kohtaamispaikat: mm. ”järjestöjen järjestöjen” yhteiskäytössä olevat avoimet matalan kynnyksen tilat ja niiden osallisuutta vahvistava toiminta. Toiminta hyvin oleellista avointa kansalaistoimintaa, mutta kohderyhmänä usein myös paljon tukea tarvitsevia sote-palvelujen käyttäjiä.
  - Tukevat palvelut kotiin, esim. MLL:n lastenhoito, tukihenkilötoiminta, työttömien harrastetoiminta
  - Vapaaehtoistoiminnan koordinointi, kun vapaaehtoistyön tarkoituksena tukea esim. erityisryhmien osallisuutta ja toimijuutta, esim. kotiin välitettävät vapaaehtoisavustajat, ystävätoiminta
- Maakunnan toiminnassa tulee huomioida, että järjestöissä tehtävällä työllä on rajapintoja hyte-työn ja sote-palveluiden lisäksi esim. kasvupalveluiden, varhaiskasvatuksen ja sivistyspalveluiden kanssa.
- Maakunnassa ja kunnissa avustetaan jatkossakin järjestöjen toimintaa ja se on huomioitu budjetoinnissa.
  - Tehdään linjaus ja vastuujako maakunnan ja kuntien järjestöavustuksista.
  - Kunnat antavat nykyisin tilojaan maksuttomasti järjestöjen käyttöön. Ilmaisten tilojen tulee olla jatkossakin järjestöjen käytössä, vaikka tilat siirtyisivät kunnilta maakuntien omistukseen.
- Järjestöjen avustaminen on järjestettävä siirtymäkaudella niin, ettei järjestöjen toimintaan tule katkoksia/toiminta loppu kokonaan.

Vaihtoehdot:

1. Siirtymäkaudella kunnat jatkavat järjestöjen avustamista maakunnan tuella ja avustusten siirtoajankohta maakunnalle olisi esim. v. 2021 alusta.
  2. Maakunta ottaa vastuun järjestöjen avustamisesta heti vuonna 2020.
- Järjestöjen ja niiden edustamien ihmisryhmien asiantuntemusta tulee hyödyntää varsinkin erityisryhmien palvelujen suunnittelussa, kehittämisessä ja järjestämisessä. Järjestöissä löytyy kokemusasiantuntijoiden ja -kouluttajien lisäksi paljon myös ammatillista poikkihallinnollista ja kokonaisvaltaista osaamista ja asiantuntemusta.
    - Palvelujen suunnittelu- ja kehittämistyöryhmissä tulee olla siis myös järjestö- ja kokemustoimijaedustus.

- Maakunnan liikelaitoksen (ja osaltaan sote-keskusten) vastuulla olevassa asiakassuunnitelmien laadinnassa ja palveluohjauksessa on osattava varsinaisen palveluketjua täydentäen neuvoa asiakkaille, mitä järjestölähtöisiä hyte-toimia maakunnassa on tarjolla juuri asiakkaan tilanteeseen mahdollisesti sopivasti. (Braxin raportti, kohta 2.2.e)
  - Maakunnalla toimijana tulisi olla keskeinen rooli varmistaa, että tieto järjestöjen toiminnasta kulkee asiakkaalle / muille toimijoille.
- Maakunnalla on mahdollisuus ostaa järjestöiltä ilman kilpailutusta palveluita, jos niiden arvo on kolmen vuoden aikana kumulatiivisesti laskien alle 200 000 euroa. (Braxin raportti, kohta 2.5.b)
  - Maakunta hyödyntää mahdollisuutta kumppanuussopimusten laatimiseen ja suoraan hankintaan järjestöiltä ilman kilpailutusta kynnysarvon alle jäävissä hankinnoissa.
  - Maakuntien ja sote-keskusten hankintapäätöksissä on painotettava palvelujen laatutekijöitä pelkän hinnan sijaan.
  - Varsinais-Suomeen on haettu valtionavustusta valinnanvapauspilottiin. Myös järjestöt tulee ottaa mukaan pilottiin yhteistyökumppaneiksi ja palveluntuottajiksi.

Muulla aiheesta:

[Järjestöavustusten kohdistuminen julkisen sektorin rajapintaan](#), Sosiaali- ja terveysministeriön raporteja ja muistioita 9/2018